

Vervangende taakstraf bij het niet betalen van een geldboete

Miranda Boone, Paul Nieuwbeerta, Stephanie Rap,
Pauline Schuyt
Ton Liefwaard
Mmv Janneke Franken, Nicolien de Gier & Ryan
Holterman

Achtergrond en onderzoeksvraag

- Parlementaire motie ingefluisterd door directeur Reclassering Nederland
- Vooronderstelling: negatieve sociale consequenties en hoge maatschappelijke kosten van vervangende hechtenis
- Onderzoeksvraag: Wat kan worden verwacht van het wettelijk mogelijk maken van een vervangende taakstraf bij het niet betalen van een geldboete voor de veroordeelde en samenleving?

Theoretische en Penologische relevantie

- Problematische positie korte vrijheidsstraf in internationale penologische literatuur
- 'No brainer' voor rationele samenlevingen, aldus Michael Tonry (2017)
- Specifieke Nederlandse situatie
- Oplossingen alleen 'in context'

Universiteit
Leiden

Multi-disciplinair onderzoeksontwerp

- Literatuuronderzoek naar de effecten van korte gevangenisstraffen vergeleken met taakstraffen (De Gier, Holterman, Boone, Nieuwbeerta)
- Een analyse van het dogmatisch-juridische kader van het Nederlandse strafrechtstelsel (Schuyt)
- Ervaringen met de vervangende taakstraf in het jeugdstrafrecht (Rap & Liefwaard) en in het buitenland (Boone, Holterman)
- Statistische gegevens over de kenmerken van boetes die in vervangende hechtenis resulteren en veroordeelden die hun boete niet betalen (Nieuwbeerta)
- Interviews met actoren in de strafrechtpleging die betrokken zijn bij de uitvoering van de vervangende hechtenis en de taakstraf (Boone, Rap, Schuyt)
- Een vergelijking van de kosten verbonden met de twee sanctie-opties (Boone, Nieuwbeerta)

Enkele karakteristieken van boetes en boete- vervangende hechtenissen

- Lagere boetes worden vaker niet betaald dan hogere
- Boetes voor zwartrijden en overtreden van de identificatieplicht worden relatief vaak niet geïnd en eindigen relatief vaak in vervangende hechtenis
- Deze lage boetes resulteren ook in hele korte vervangende hechtenissen: de helft 1-2 dagen; driekwart in < 6 dagen
- In 2019 en 2020 werden samen 47154 dagen boete-vervangende hechtenis ondergaan **(65 bedden op een dagelijkse basis)**
- Betalingsregelingen zijn een effectieve manier om boete-vervangende hechtenis te voorkomen

Effectiviteit van de taakstraf ten opzichte van de korte vrijheidsstraf

- Heel weinig literatuur over de effecten van gevangenisstraffen < 2 weken in vergelijking met taakstraffen

Recidive

- Graebisch & Burkhardt (2015) & Killias et al. (2000)-→ *'also higher when prison sentences < 2 weeks are compared to cso'*

Werk en relaties

- Killias et. al: *'No significant differences between very short prison sentences and cso's'*

Universiteit
Leiden

Juridisch-dogmatische analyse

- Geen juridische grondslag om boete-vervangende taakstraf toe te passen in Nederlandse volwassenenstrafrecht
- Onterecht, want is volledig in overeenstemming met de historische grondslag voor vervangende hechtenis: alternatief bieden in het geval een veroordeelde niet bereid of in staat is een boete te betalen
- Geïnterviewde rechters unaniem enthousiast (N=4)
 - los met proportionaliteit en subsidiariteit
 - Informatie financiële positie ontbreekt vaak op zitting (Koenraadt et.al 2020)
 - Consequenties taakstrafverbod vermeden

Kenmerken personen die vervangende hechtenis ondergaan

- Meer boetes, meer veroordelingen dan personen die hun geldboete betalen
- Deels op vervangende hechtenistitel gedetineerd, deels in aansluiting op eerdere detenties
- Bovengemiddeld vaak sprake van verslavings-en huisvestingproblematiek
- Overwegend niet kunnens, met uitzondering van:
 - Personen die niet wisten dat ze onbetaalde boetes hadden
 - Principiële weigeraars

Ervaringen in het Jeugdstrafrecht

- In het jeugdstrafrecht is de rechter niet verplicht een vervangende straf te vermelden in het vonnis
- Als vervangende detentie wordt toegepast, kan de jeugdige veroordeelde om omzetting in een taakstraf verzoeken
- Dit wordt echter niet vaak toegepast, omdat:
 - Boetes maar weinig worden opgelegd in het jeugdstrafrecht
 - Partijen niet bekend zijn met deze mogelijkheid
 - Een schadevergoedingsmaatregel vaak als een meer gepaste sanctie wordt gezien, maar die kan niet worden omgezet in een vervangende taakstraf

Ervaringen in het buitenland: Duitsland en Noorwegen

- Primaire reden om vervangende taakstraf op te leggen: ethische bezwaren tegen vervangende hechtenis voor lichte boetes
- Noorwegen: acceptatie door veroordeelde. Duitsland: aanbod
- Grootse obstakels: doelgroep bereiken en passende activiteiten vinden
- Succes correspondeert met de inspanningen om doelgroep te bereiken en flexibiliteit in de uitvoering
- Resultaten bescheiden, maar niet in vergelijking met de hoge financiële en sociale kosten van detentie

Verwachte effecten van vervangende taakstraf

- Mogelijk effect op recidive
- Verwachte bereidheid van veroordeelden taakstraf uit te voeren, mogelijk beperkte capaciteit
- Succes zal toenemen naarmate er meer flexibiliteit is in de uitvoering en er ook begeleidende activiteiten worden aangeboden
- Financiële opbrengsten kunnen flink oplopen:
€14 miljoen: €3 miljoen: € 2 miljoen

Universiteit
Leiden

Conclusies en aanbevelingen

- Neem een grondslag voor het opleggen van een vervangende taakstraf op in het wetboek van strafrecht
- De rechter kan dan bepalen of h/zij beide of een van de opties opneemt in het vonnis
- Onwil om een boete te betalen of een taakstraf uit te voeren kan door de rechter meegewogen worden in het vonnis
- Bouw flexibiliteit en begeleidende activiteiten in, in de uitvoering van de vervangende taakstraf om de kans op succes te vergroten
- Overweeg ook andere alternatieven, elektronisch toezicht, Deense model
- Informeer de rechter op tijd over de financiële problemen van de verdachte

Reactie van de minister

- De geloofwaardigheid van het systeem eist dat straffen snel en zeker worden uitgevoerd
- Dit resulteert in vergelding en genoegdoening voor de samenleving en het slachtoffer
- De vervangende taakstraf vereist een extra stap in de tenuitvoerlegging wat ten koste kan gaan van de snelheid van de tenuitvoerlegging
- Meer informatie is nodig over het effect van de vervangende taakstraf op de bereidheid van veroordeelden hun geldboete te betalen en de mate waarin de vervangende taakstraf daadwerkelijk detentie gaat vervangen

Vragen aan de tegenspreker

- In hoeverre is de reclassering in staat een zinvol en effectief alternatief te bieden voor deze doelgroep?
- Hoe verhoudt de reclassering zich tot het vergeldingsparadigma van de Minister en hoe maakt zij dat kenbaar?

Universiteit
Leiden

Vragen aan Publiek

- Welke bijdrage zou uw organisatie kunnen leveren aan het terugdringen van de mate waarin gebruik wordt gemaakt van de vervangende hechtenis?
- Hoe zou de vervangende taakstraf kunnen worden vormgegeven?

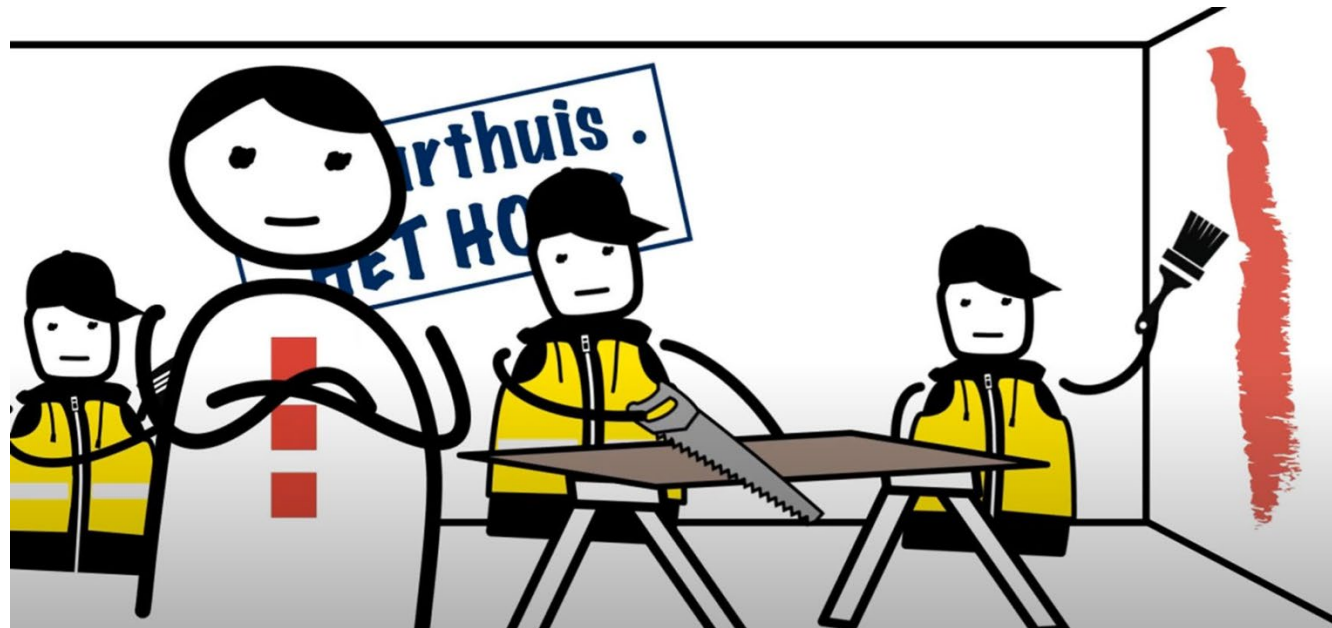

Universiteit
Leiden

Deelsessie 3 RSJ Congres 25-11-2021

Vervangende taakstraf bij het niet betalen van een geldboete

Taakstraf *historie*

- 8 december 1971 1^e alternatieve sanctie opgelegd
- In 1989 werd de taakstraf opgenomen in het *Wetboek van Strafrecht*.
- In 2001 werd de taakstraf een van de vier hoofdstraffen (naast geldboete, hechtenis en vrijheidsstraf).
- Sinds 1 april 2012 bestaat de taakstraf enkel uit werkstraf. Leerstraf voor volwassenen vervallen.

Taakstraf *enkele cijfers*

- Jaarlijks tussen 30.000 – 35.000 werkstraffen
- Gemiddelde duur 60 uur (55% < 40 uur)
- Min 4 uur, max 240 uur
- Bij een kwart van de werkstraffen is een advies van de reclassering opgesteld
- Bij 75% van de werkstraffen is uitvoering succesvol (generiek percentage)
- 25% mislukt
 - 10% reageert niet op oproep (geen contact)
 - 2% wel intake maar start niet
 - 13% start maar rond niet af

Reactie op rapport

- Conclusies/aanbevelingen zijn voor ons herkenbaar.
- Vervangende hechtenis draagt nauwelijks bij aan algemene strafdoelen en hoge kosten
 - Recidive bevorderend (47%) en Proportionaliteit
 - afschrikwekkend effect
 - kosten
- Vervangende taakstraf als alternatief DE oplossing?

Reactie op rapport

- Lijkt weinig zinvol een straf/beschikking op te leggen die niet geëxecuteerd kan worden.
- Winst zit in de adviesfase over de tenuitvoerlegging (Topservice CJIB, advies 3RO)
- Welke alternatieven zijn denkbaar
 - Boeteservice (Noorwegen)
 - Combi taakstraf met toezicht of alleen toezicht
 - Elektronische detentie
 - Geen vervangende sanctie

Vervangende taakstraf succesvol?

Op welke wijze kan 3RO invulling geven aan de vervangende taakstraf

- We hebben de ervaring, infrastructuur en personele kwaliteit
- Maar lastige doelgroep
- 3RO in meer gevallen betrekken aan de voorkant (adviesfase)
- Outreachende aanpak (meer inspanning)
- Geen vervangende taakstraf als extra tussenstap

Voordelen vervangende taakstraf

- Niet strenger maar slimmer straffen
- Herstelgerichte karakter van de taakstraf (inclusie)
 - voor taakgestrafte
 - voor samenleving
- Financieel voordeel

Terug naar de kern

- “Kernvraag” zijn wij (als samenleving) bereid moeite te doen voor mensen in problemen? (NGtZVdG in 1823)
- Professionals lijken een stemmend, maar toch lastig om te veranderen?
- Gereedschapskist van de strafrechtelijke keten niet inperken maar uitbreiden op zoek naar betekenisvolle interventies waaronder de vervangende taakstraf.

Reactie op vraag vergeldingsparadigma

Doelen van het straffen:

- vergelding (leedtoevoeging)
- Voorkomen van herhaling (deze dader moet het niet nog een keer doen)
 - resocialisatie (de veroordeelde moet op een dag weer terug in de maatschappij).
- Afschrikken (het schrikeffect van de straf op anderen)
- Beschermen samenleving (zolang dader gevangen zit kan hij/zij niet opnieuw de fot ingaan)
- Tegemoetkoming onrust samenleving (nieuw nevenstrafdoel: De maatschappij vraagt de strafrechter om met de straf tegemoet te komen aan de onrust die door het delict in de samenleving is ontstaan).